

BOLETÍN EPIDEMIOLÓGICO DE GALICIA

VOL. VI / 1992 / NUM. 12
SEMANAS 45-48 / 1992
(8 novembro 1992 / 28 novembro 1992)

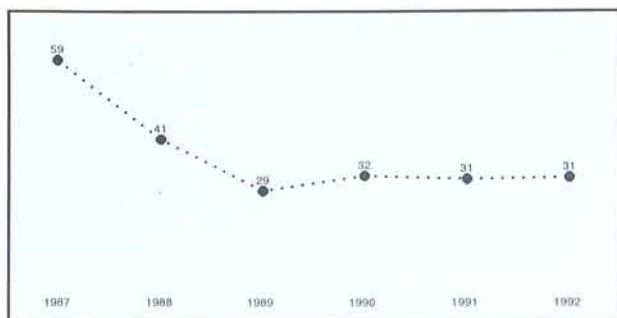

TOXIINFECCIÓNS ALIMENTARIAS. ESTUDIO DOS ABROCHOS EN GALICIA NO ANO 1992

As toxiinfeccións alimentarias acostuman presentarse en forma de abrochos epidémicos, que poden ser comunitarios ou familiares. Os abrochos comunitarios son os orixinados pola inxesta común, nun establecemento público ou institución, de alimentos contaminados. Os abrochos familiares son os orixinados polo consumo de alimentos preparados no fogar. Ambolos dous deben diferenciarse dos casos individuais, que afectan a unha persoa de forma illada, sen que se poida relaciona-lo caso con outros casos.

Os abrochos epidémicos producen, ademais de trastornos de saúde individual, notables repercusións sociais e económicas. O coñecemento da incidencia das toxiinfeccións alimentarias obtense fundamentalmente da notificación ás autoridades sanitarias. Os datos dispoñibles na maioría dos países non son representativos da realidade porque moitos casos non son notificados. Esta infradeclaración é debida en parte á negligencia e en parte ó feito de que moitas destas enfermidades evolucionan nun curto período de tempo, cuns síntomas agudos e unha recuperación rápida. Por isto, resulta moi difícil coñecer a incidencia real e aínda máis facer comparacións entre diferentes países.

Gráfico 1. Evolución do número de abrochos notificados en Galicia no período 1987-1992

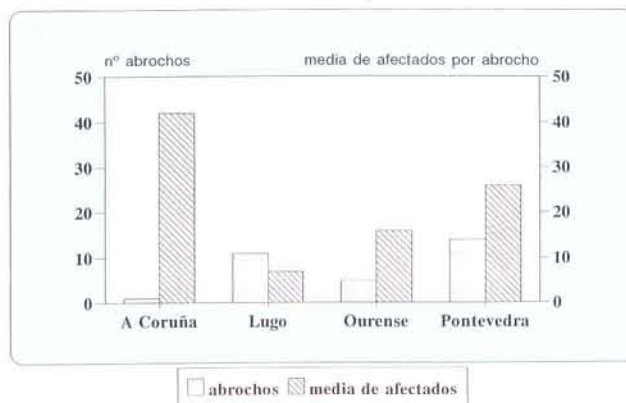
A evolución do número de abrochos declarados na Comunidade Autónoma de Galicia nos últimos seis anos reflicte unha estabilización do descenso gradual que se viña observando desde o ano 1987 (gráfico 1).

O total de abrochos declarados en Galicia no ano 1992 foi de 31, nos que resultaron afectadas 567 persoas. Destes 31 abrochos, 1 declarouse na provincia da Coruña, 11 na de Lugo, 5 na de Ourense e 14 na de Pontevedra.

Ano	Provincia	Nº de abrochos	Nº de afectados
1992	A Coruña	1	42
	Lugo	11	77
	Ourense	5	80
	Pontevedra	14	368
TOTAL GALICIA		31	567

Como se pode ver no gráfico 2, ó igual que en anos anteriores, na provincia de Lugo a media de persoas afectadas por abrocho é a máis baixa.

Gráfico 2. Distribución dos abrochos por provincias e media de afectados. Galicia 1992

1.1. Lugar de preparación do alimento:

	Restauración colectiva	Fogar	Panadería Pastelería	Descoñecido	Outros
A Coruña	1				
Lugo	4	4		3	
Ourense	3	2			
Pontevedra	7	3	2	1	1*

* Intoxicación por *Oenanthe crocanta*.

É de salientar que case a metade dos abrochos ocorridos en Galicia, se producen nos comedores de restauración colectiva (gráfico 3), sendo este ano o primeiro desde 1987 no que o

fogar, como lugar de preparación do alimento causante do abrocho, non é o responsable do maior número de abrochos notificados (gráfico 4).

Gráfico 3. Lugar de preparación do alimento responsable. Galicia 1992

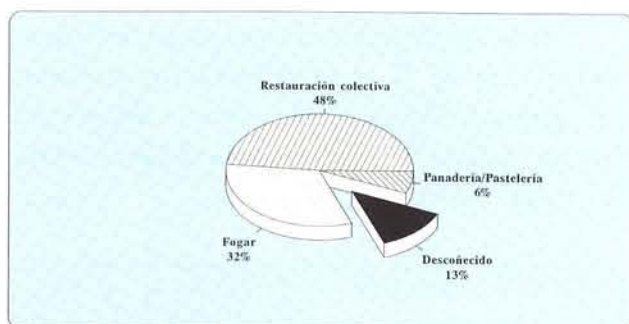
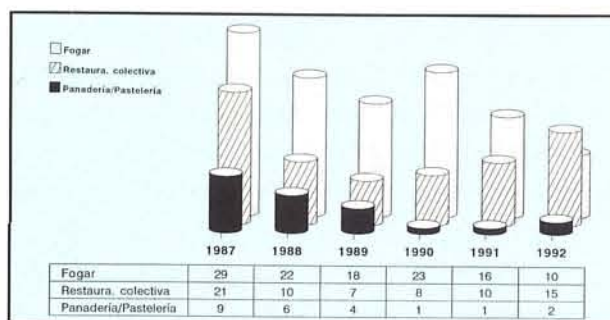

Gráfico 4. Número de abrochos segundo o lugar de preparación do alimento. Período 1987-1992

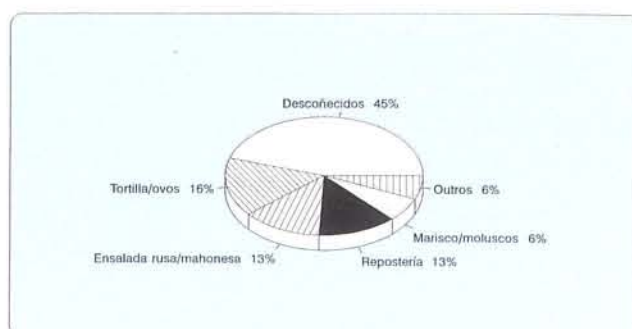

1.2. Alimentos implicados:

Alimentos implicados	Repostería Pastelería	Ensalada rusa Mahonesa	Marisco Moluscos	Tortilla ovos	Descoñecidos
A Coruña	1				
Lugo		3	1	2	5
Ourense	1				4
Pontevedra	2	1	1	3	5

O mesmo que nos dous últimos anos, os alimentos que contiñan ovo estiveron implicados na inmensa maioría dos abrochos. Entre eles a tortilla e os ovos foron a forma de preparación máis frecuente. É de destaca-la gran porcentaxe de casos nos que non se puido determina-la implicación de ningún alimento (gráfico 5).

Gráfico 5. Alimentos implicados na aparición dos abrochos. Galicia 1992

ENFERMIDADES DE DECLARACIÓN OBRIGATORIA. SITUACIÓN A CUATRISEMANA 12

Z.S.A.I. E ÁREAS	R E S P I R A T O R I A S											
	INFECC. RESP. AGUDAS		GRIPE		PNEUMONÍA		TUBERCULOSE RESPIRATORIA		INFECCIÓN MENINGOCÓCICA		OUTRAS MENINGITIS	
	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.
Fene	453	7028	59	1518	12	114	2	10	0	0	0	0
O Ferrol	123	2331	30	411	4	89	4	20	0	6	9	9
Narón	466	7963	85	1605	13	163	0	11	0	0	0	0
Ortigueira	301	3256	108	889	2	75	0	7	0	0	0	0
O FERROL	1343	20578	282	4423	31	441	6	48	0	6	9	9
Betanzos	399	6675	135	1559	14	134	3	21	0	0	0	0
Culleredo-Burgo	814	8521	142	2173	20	255	0	13	0	1	0	0
A Coruña	4115	30363	1419	8192	57	391	24	119	0	7	1	1
Carballo	347	6220	62	1395	5	147	3	14	0	2	0	0
Cee	358	6115	124	2444	3	171	0	2	0	1	0	0
A CORUÑA	6033	57894	1882	15763	99	1098	30	169	0	11	1	1
Boiro	172	1773	102	1088	1	35	0	1	0	0	0	0
A Estrada	424	4717	98	1131	3	61	1	2	0	0	0	0
Lalín	444	4835	294	2571	26	191	0	17	0	1	0	0
Melide	202	2609	7	147	0	11	0	8	0	0	0	0
Noia	1050	11341	94	1140	15	129	0	4	0	0	0	0
Ordes	345	3655	127	1882	6	118	0	0	0	0	0	0
Padrón	349	3068	183	1930	8	126	0	8	0	1	0	0
Ribeira	224	2120	56	909	11	94	0	5	0	0	0	0
Santa Comba	69	1247	13	755	0	32	0	1	0	0	0	0
Santiago	853	12426	231	3153	13	305	0	17	0	1	0	0
SANTIAGO	4132	47791	1205	14706	83	1102	1	63	0	3	0	0
Marín	1098	13136	62	1152	8	132	2	4	1	1	0	0
Pontevedra	3197	26571	662	7358	62	707	8	96	0	6	0	0
Sanxenxo	527	5992	121	1076	14	123	0	7	0	0	0	0
PONTEVEDRA	4822	45699	845	9586	84	962	10	107	1	7	0	0
Cangas	1018	7842	204	1561	23	128	2	17	0	0	0	0
Ponteareas	1526	14596	227	1860	22	292	0	17	0	0	1	1
Porriño	1253	9876	249	1705	9	166	0	3	0	0	1	1
Redondela	450	4897	36	532	4	76	0	3	0	0	0	0
Tui	730	7352	632	2352	16	239	0	1	0	0	0	0
Valmiñor	570	6224	74	1040	2	78	2	4	0	0	0	0
Vigo	5279	45087	1169	9947	105	1250	13	389	0	32	11	11
VIGO	10826	95874	2591	18997	181	2229	17	434	0	32	13	13
Carballiño	909	11370	214	2579	6	187	0	2	0	0	0	0
Celanova	582	6944	115	1776	6	107	0	3	0	2	0	0
Ourense	2491	26805	498	4818	67	927	4	95	1	8	2	2
Ribadavia	914	7981	338	2325	10	175	0	3	0	1	0	0
Verín	793	8526	79	1179	1	93	0	4	0	0	0	0
Xinzo de Limia	390	5312	125	1640	7	160	0	1	0	0	0	0
OURENSE	6079	66938	1369	14317	97	1649	4	108	1	11	2	2
Monforte de Lemos	1064	12920	188	2510	25	320	3	18	0	3	0	0
MONFORTE	1064	12920	188	2510	25	320	3	18	0	3	0	0
Becerreá	202	2763	73	1139	10	128	0	4	0	0	0	0
Lugo	2625	27089	301	3880	39	789	9	95	0	7	0	0
Sarria	570	5357	106	1501	24	250	0	9	0	0	0	0
Vilalba	454	4412	123	1194	8	100	0	1	0	0	0	0
LUGO	3851	39621	603	7714	81	1267	9	109	0	7	0	0
Viveiro	309	3417	45	642	14	159	0	3	0	0	0	0
Cervo-Burela	395	4332	37	760	11	194	0	17	0	0	1	1
Ribadeo	345	4573	44	615	10	108	0	1	0	0	0	0
CERVO	1049	12322	126	2017	35	461	0	21	0	0	1	1
O Barco	1424	17707	218	3115	12	280	0	9	0	1	0	0
O BARCO	1424	17707	218	3115	12	280	0	9	0	1	0	0
Vilagarcía de Arousa	1315	12072	223	1683	29	225	0	3	0	1	0	0
O SALNÉS	1315	12072	223	1683	29	225	0	3	0	1	0	0
GALICIA	41938	429416	9532	94831	757	10034	80	1089	2	82	26	26

* Os resultados deste cadro son provisionais.

**DISTRIBUCIÓN POR ZONAS SANITARIAS DE ATENCIÓN INTEGRADA
QUE REMATOU O 28-11-1992**

MUNICIPIO	ALIMENTARIAS																INMUNOPREVIBLES	
	VARICELA		ESCARLATINA		FEBRE REUMÁTICA AGUDA		FEBRE TIFOIDEA E PARATIFOIDEA		TOXIINFECCIÓN ALIMENTARIA		OUTROS PROCESOS DIARREICOS		HEPATITE VIRICA A		SARAMPELO			
	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.		
1	2	454	0	5	0	0	0	0	0	1	38	1056	1	3	0	7		
21	0	70	0	1	0	0	0	0	0	8	18	392	0	2	0	1		
0	10	257	2	8	0	0	0	0	0	7	41	1064	0	4	0	1		
0	0	105	0	6	0	0	0	2	0	5	32	542	1	2	0	1		
22	12	886	2	20	0	0	0	2	0	21	129	3054	2	11	0	10		
0	11	230	0	5	0	0	0	1	0	35	54	1137	0	1	0	21		
1	2	388	0	9	0	0	0	4	1	3	83	1199	0	1	0	32		
20	52	408	11	50	0	0	0	2	8	214	626	5235	0	8	3	101		
0	9	159	2	21	0	0	0	0	0	5	57	1204	0	0	0	61		
1	13	145	0	1	0	0	0	0	0	16	31	1232	0	1	0	1		
22	87	1330	13	86	0	0	0	7	9	273	851	10007	0	11	3	216		
0	1	30	0	21	0	0	0	2	0	0	21	273	0	2	0	2		
0	5	149	1	3	3	6	0	3	2	18	58	623	0	2	0	105		
3	1	99	3	19	1	8	1	3	0	3	104	1080	1	2	1	247		
0	1	12	0	0	0	0	0	1	0	0	7	289	0	1	0	0		
2	22	220	2	21	0	0	1	3	0	16	113	1589	0	2	0	28		
0	12	190	0	5	0	0	0	0	0	12	25	595	0	0	0	1		
0	3	286	0	0	0	5	0	2	0	99	58	935	0	2	0	37		
0	0	76	0	1	0	0	0	3	0	1	17	525	0	2	0	0		
0	0	210	0	5	0	0	0	0	0	1	15	392	0	0	0	11		
0	29	490	25	45	0	0	0	1	1	26	111	1858	0	4	0	135		
5	74	1762	31	120	4	19	2	18	3	176	529	8159	1	17	1	566		
0	21	536	2	37	0	0	0	7	0	8	165	2023	0	2	0	15		
13	18	888	0	35	6	17	0	22	0	84	499	5343	0	11	1	538		
0	3	212	1	7	0	3	0	2	0	12	75	1337	0	27	0	222		
13	42	1636	3	79	6	20	0	31	0	104	739	8703	0	40	1	775		
1	24	415	3	35	0	2	1	5	3	8	112	1536	0	4	0	4		
2	17	208	0	3	0	1	0	0	0	7	181	2068	2	5	0	87		
1	14	603	1	6	2	7	0	2	0	15	139	1194	0	2	0	69		
0	13	216	3	13	0	2	0	0	1	22	72	939	0	1	0	86		
0	5	524	2	33	0	8	0	2	0	5	101	1715	0	4	0	111		
1	4	118	2	5	0	6	0	0	0	8	96	1127	1	1	0	56		
80	34	1915	2	116	2	49	9	33	24	344	841	8830	0	18	2	219		
85	111	3999	13	211	4	75	10	42	28	409	1542	17409	3	35	2	632		
0	2	78	2	8	0	0	0	1	0	5	46	1164	0	0	0	41		
1	4	70	0	2	0	0	0	4	0	3	51	1072	0	3	0	4		
6	40	383	0	21	0	0	0	7	1	68	261	4551	0	10	0	36		
1	4	91	3	15	0	0	0	0	0	1	46	827	0	1	0	24		
0	1	50	0	13	0	0	0	1	0	3	58	1304	0	1	0	16		
0	3	186	0	14	0	0	0	1	0	0	40	885	0	2	0	1		
8	54	858	5	73	0	0	0	14	1	80	502	9803	0	17	0	122		
5	0	236	0	2	0	7	0	0	0	8	202	1759	0	0	0	71		
5	0	236	0	2	0	7	0	0	0	8	202	1759	0	0	0	71		
0	0	101	1	7	0	0	0	0	0	0	27	444	0	0	0	3		
25	17	797	2	42	0	13	0	3	0	43	243	3294	1	11	0	11		
0	0	164	1	2	0	12	0	1	0	30	26	608	0	0	0	15		
0	58	307	0	3	0	4	0	0	0	1	35	506	0	3	0	1		
25	75	1369	4	54	0	29	0	4	0	74	331	4852	1	14	0	30		
0	2	46	0	0	0	0	0	0	0	6	110	1166	0	0	0	2		
5	0	335	0	9	0	1	0	2	1	19	48	753	0	0	0	1		
0	0	126	0	7	0	1	0	0	1	11	28	503	0	1	2	2		
5	2	507	0	16	0	2	0	2	2	36	186	2422	0	1	2	5		
0	31	630	5	10	0	1	0	0	0	4	119	2358	0	2	0	10		
0	31	630	5	10	0	1	0	0	0	4	119	2358	0	2	0	10		
0	34	759	0	20	0	6	0	2	4	46	188	2270	0	5	0	66		
0	34	759	0	20	0	6	0	2	4	46	188	2270	0	5	0	66		
190	522	13972	76	691	14	159	12	122	47	1231	5318	70796	7	153	9	2503		

ENFERMIDADES DE DECLARACIÓN OBRIGATORIA. SITUACIÓN POR ZONAS SANITARIAS DE ATENCIÓN INTEGRADA NA CUATRISEMANA 12 QUE REMATOU O 28-11-1992

Z.S.A.I. E ÁREAS	INMUNOPREVIBLES						TRANSMISIÓN SEXUAL				ZOOSE		OUTRAS	
	RUBEOLA		PAROTIDITE		TOSEFERINA		SÍFILIS		URETRITE GONOCÓCICA		BRUCELOSE		HEPATITE VÍRICA B	
	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.	Casos	Acumul.
Fene	0	3	0	3	0	1	0	0	1	8	0	0	0	1
O Ferrol	0	2	0	1	0	0	0	0	0	5	0	0	0	4
Narón	0	20	0	0	0	0	0	0	0	29	0	0	0	2
Ortigueira	0	1	0	0	0	0	0	0	1	12	0	0	0	2
O FERROL	0	26	0	4	0	1	0	0	2	54	0	0	0	9
Betanzos	1	22	0	7	0	0	0	1	3	22	0	1	1	2
Culleredo-Burgo	0	42	1	14	0	6	0	1	4	27	0	0	0	4
A Coruña	0	31	2	19	0	45	0	1	16	78	0	0	7	27
Carballo	0	34	0	3	0	0	0	0	2	27	0	0	0	2
Cee	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0
A CORUÑA	1	129	3	43	0	51	0	3	25	163	0	1	8	35
Boiro	0	3	0	2	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0
A Estrada	0	3	0	5	0	0	0	1	1	4	0	0	0	0
Lalín	0	4	0	3	0	1	1	2	4	31	0	1	2	2
Melide	0	0	0	1	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0
Noia	0	2	0	2	0	1	0	2	8	55	0	0	0	3
Ordes	0	5	0	2	0	0	0	0	1	43	0	0	0	0
Padrón	0	2	0	1	0	0	0	0	1	14	0	0	0	0
Ribeira	0	1	0	0	0	0	0	1	0	29	0	0	0	3
Santa Comba	0	2	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0
Santiago	1	10	0	1	0	1	0	2	3	85	0	0	0	3
SANTIAGO	1	32	0	17	0	3	1	8	18	283	0	1	2	11
Marín	0	5	0	1	0	0	0	0	2	32	0	0	1	4
Pontevedra	1	25	1	6	0	2	0	1	9	69	0	0	0	3
Sanxenxo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	0	1	5
PONTEVEDRA	1	30	1	7	0	2	0	1	11	113	0	0	2	12
Cangas	0	9	0	3	0	1	0	0	0	9	0	0	0	0
Ponteareas	0	0	0	3	0	0	0	5	7	77	0	0	0	1
Porriño	0	6	3	7	0	0	0	1	0	17	0	0	0	1
Redondela	0	0	0	1	0	0	0	0	0	33	0	0	0	0
Tui	0	0	0	2	0	0	0	0	3	71	0	0	0	1
Valmiñor	1	19	0	12	0	1	0	0	1	8	0	0	0	1
Vigo	0	31	0	34	0	5	1	12	11	88	0	1	5	39
VIGO	1	65	3	62	0	7	1	18	22	303	0	1	5	43
Carballiño	0	0	0	0	0	0	0	0	2	25	0	2	0	3
Celanova	0	0	1	1	0	0	0	0	3	45	0	2	0	2
Ourense	0	1	0	8	1	1	0	9	7	131	1	13	0	10
Ribadavia	0	2	0	2	0	0	0	0	3	42	0	0	0	0
Verín	0	0	0	2	0	0	0	0	3	86	1	9	0	1
Xinzo de Limia	0	2	0	1	0	0	0	0	4	63	0	7	0	0
OURENSE	0	5	1	14	1	1	0	9	22	392	2	33	0	16
Monforte de Lemos	0	8	0	4	0	0	0	1	0	45	0	4	0	0
MONFORTE	0	8	0	4	0	0	0	1	0	45	0	4	0	0
Becerreá	0	0	0	1	0	0	0	0	0	8	0	2	0	0
Lugo	0	2	0	7	0	0	0	6	3	71	1	4	0	8
Sarria	0	1	0	0	0	0	0	0	2	27	0	1	0	0
Vilalba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0
LUGO	0	3	0	8	0	0	0	6	5	111	1	7	0	8
Viveiro	0	0	0	1	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0
Cervo-Burela	0	0	0	2	0	1	0	1	3	30	0	1	0	0
Ribadeo	0	7	0	3	0	0	0	0	0	5	0	1	0	1
CERVO	0	7	0	6	0	1	0	1	3	44	0	2	0	1
O Barco	0	1	0	4	0	2	0	0	7	68	0	13	0	1
O BARCO	0	1	0	4	0	2	0	0	7	68	0	13	0	1
Vilagarcía de Arousa	0	7	0	7	0	0	0	0	3	59	0	0	0	0
O SALNÉS	0	7	0	7	0	0	0	0	3	59	0	0	0	0
GALICIA	4	313	8	176	1	68	2	47	118	1635	3	62	17	136

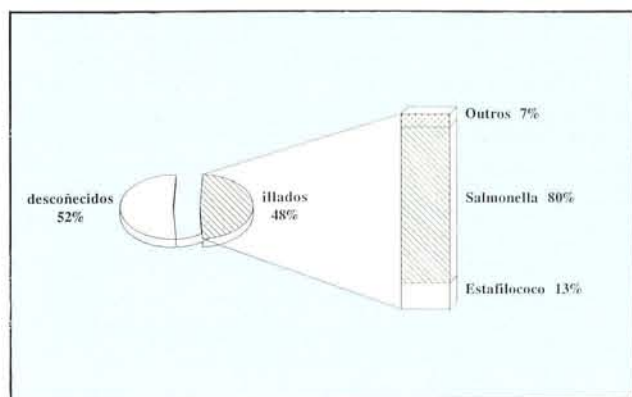
* Os resultados deste cadro son provisionais.

1.3. Axente implicado:

AXENTE	A CORUÑA	LUGO	OURENSE	PONTEVEDRA	TOTAL
SALMONELA		5	1	6	12 (40%)
<i>Salmonella enteritidis</i>		4		4	8
<i>Salmonella spp</i>				1	1
<i>Salmonella species</i>					
ESTAFILOCOCO AUREUS	1		1		2 (7%)
NON CONSTA		6	3	7	16 (53%)

En máis da metade dos casos non se illou o axente causal. Cando isto foi posible, a salmonela estivo presente nun 80% (gráfico 6) das mostras, pertencendo a maioría ó grupo *enteritidis*. Nun número importante de abrochos, por diversas razóns, o axente causal non se identifica. Isto é frecuente incluso en países con alto nivel tecnolóxico, como países da Comunidade Económica Europea, Canadá ou Estados Unidos nos que de un 30 a un 60% dos abrochos non se chega a coñece-lo axente etiolóxico.

Gráfico 6. Axentes causais implicados na aparición dos abrochos. Galicia 1992

COMENTARIOS

A información obtida do estudo dos abrochos é a única fonte do seu coñecemento. Polo tanto, é fundamental e imprescindible asegurala súa calidade para que as análises elaboradas a partir deles, sexan unha base fiable para o establecemento dun PROGRAMA DE PREVENCIÓN E CONTROL EFICAZ na nosa Comunidade.

Por outra banda, non hai que esquecer que a participación do noso país no Programa Europeo de Vixilancia Epidemiolóxica de Toxiinfeccións Alimentarias, comprométenos a aportar información sobre os factores contribuíntes á presentación dos abrochos.

Non sempre resulta doado identifica-los factores causais do abrocho de toxiinfección alimentaria, que case sempre son múltiples. Sen embargo, a investigación epidemiolóxica necesita relativamente poucos recursos e é razoablemente doada de realizar no eido da atención primaria de saúde.

A utilidade do estudo dos abrochos de toxiinfección alimentaria está fundamentada en tres puntos fundamentais:

1.º Permite coñece-las causas que condicionan a aparición dos abrochos e poñer en práctica medidas de control máis axeitadas, eficientes e aceptadas pola poboación.

2.º Permite coñece-las características clínicas e epidemiolóxicas da enfermidade.

3.º Axuda a identificar factores de risco presentes na nosa Comunidade que determinan a aparición dun abrocho e que pasan desapercibidos ata que este se manifesta.

Por último, hai que subliñar que, mesmo nos abrochos identificados tardiamente, é importante realiza-lo seu estudo de forma retrospectiva.